

Regeringens skrivelse

2001/02:176

Kultur och delaktighet

Skr.
2001/02:176

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 27 maj 2002

Marita Ulvskog

Mona Sahlin
(Kulturdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen gör regeringen en resultatredovisning av ett av de nationella kulturpolitiska målen, det s.k. jämlikhetsmålet om delaktighet och eget skapande. Enligt detta mål skall kulturpolitiken verka för att alla får möjlighet till delaktighet i kulturlivet och till kulturupplevelser samt till eget skapande.

Utvecklingen under de senaste decennierna visar att kulturvanorna i Sverige har utvecklats i jämlikhetsmålets riktning. Människor deltar i stor utsträckning i olika kulturaktiviteter och deltagandet har ökat på flera områden. Besök på teatrar, konserter, bibliotek, bio och konstutställningar ökar mest. Läsning av böcker ligger kvar på en hög nivå. Traditionella sociala mönster för kulturaktiviteterna består, men skillnaderna mellan olika grupper har förändrats och minskat i flera avseenden.

De statliga insatserna på kulturområdet har på ett verksamt sätt bidragit till den positiva utvecklingen för kulturaktiviteterna. För att upprätthålla den höga aktivitetsnivån och för att öka den kulturella jämlikheten ytterligare bör de statliga insatserna fortsätta att förbättras med utgångspunkt i de nationella kulturpolitiska målen.

1	Inledning	3
1.1	Statistiskt underlag	3
2	Kulturpolitikens mål	5
2.1	Jämlikhetsmålet	5
3	Kulturpolitikens medel	7
3.1	Insatser inom andra politikområden	10
4	Kulturvanor i förändring	11
4.1	Teater och musik	11
4.2	Litteratur och läsande	13
4.3	Museer och utställningar	15
4.4	Film	17
4.5	Egna kulturaktiviteter	17
4.6	Sammanfattning	19
5	Kulturpolitiska överväganden	21
Bilaga 1	Kulturpolitikens anslagsutveckling 1982/83–2002	24
Bilaga 2	Kulturaktiviteter i olika befolkningsgrupper	25
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 27 maj 2002	27

Riksdagen har beslutat att regeringen varje vår skall lämna s.k. resultat-skrivelser med resultatinformation för utvalda utgiftsområden (bet. 2000/01:KU23, rskr. 2000/01:273). Regeringen väljer under våren 2002 att lämna resultatskrivelser till riksdagen inom två områden (skr. 2001/02:101). Denna skrivelse omfattar en redovisning av ett av de nationella kulturpolitiska målen, det s.k. jämlikhetsmålet om delaktighet och eget skapande. Kulturpolitiken skall enligt detta mål verka för att alla får möjlighet till delaktighet i kulturlivet och till kulturupplevelser samt till eget skapande.

Det statistiska underlaget för denna skrivelse har hämtats från Statistiska centralbyråns löpande undersökningar av levnadsförhållanden (ULF) som genomförts årligen sedan 1975. De statistiska uppgifterna har i sin tur analyserats av Statens kulturråd i rapporten *Den kulturella välfärden. Elitens privilegium eller möjlighet för alla?*¹. Kulturrådet har som ett verksamhetsmål att förbättra metoderna för uppföljning och utvärdering av kulturpolitiken i syfte att öka och sprida den samlade kunskapen inom kulturområdet. Ett mål är också att den officiella kulturstatistiken och övrig kulturpolitisk relevant statistik inom ansvarsområdet utvecklas. Regeringens redovisning och bedömningar i denna skrivelse bygger i huvudsak på Kulturrådets rapport.

1.1 Statistiskt underlag

Syftet med de årliga intervjuundersökningarna av svenska folkets levnadsförhållanden (ULF) är att långsiktigt följa och rapportera om välfärdsutvecklingen. Undersökningarna omfattar ett slumpmässigt urval av befolkningen. Närmare 200 000 personer har intervjuats sedan undersökningarna påbörjades. Mätningarna delas in i olika frågeområden, s.k. välfärdskomponenter, som hälsa, ekonomi, sysselsättning och arbetstider, arbetsmiljö, utbildning, transporter och kommunikationer, trygghet och säkerhet, boendeförhållanden, politiska resurser, sociala relationer samt fritid. De olika delundersökningarna genomförs enligt ett särskilt roterande system så att olika frågor återkommer med viss periodicitet.

Intervjufrågor om kulturvanor omfattar bl.a. biblioteksbesök, biobesök, teaterbesök, konsertbesök, besök på konstupställning/konstmuseum, museibesök, studiecirkeldeltagande, musicerande och körsjungande samt läsning av böcker/skönlitteratur, tidskrifter och veckotidningar.

Bakgrundsvariablerna i ULF-statistiken utgörs dels av registerdata från bl.a. folkbokföringsregister, dels av svar från intervjuundersökningarna. Redovisningen bygger därför på ett stort antal uppgifter om bl.a. ålder, kön, hushållstyp, etnicitet, utbildningsnivå, socioekonomisk grupptillhörighet och geografiska regioner.

Statens kulturråd undersöker sedan 1983 också kulturvanorna i den s.k. Kulturbarmetern. Även i denna ställs frågor om besök på olika

¹ Den kulturella välfärden. Elitens privilegium eller möjlighet för alla? Svenska folkets kulturvanor 1976–1999. En rapport grundad på Statistiska centralbyråns undersökningar av levnadsförhållanden – ULF. April 2002.

kulturevenemang som t.ex. teater, konsert, museum och bio, liksom om eget kulturutövande som att spela musikinstrument, läsa eller sjunga i kör. Kulturbarmetern har hittills genomförts sju gånger. Våren 2001 publicerades rapporten *Kulturbarmetern 2000*², som även innehåller en översiktlig bedömning av utvecklingen sedan den föregående mätningen 1994–95.

I rapporten *Den kulturella välfärden* görs en jämförelse av resultaten från ULF-undersökningarna och Kulturbarmetern. De båda undersökningarna använder olika intervjumetoder, har olika stora urval och använder olika frågeteknik. En tolkning av resultaten måste därför ta hänsyn till dessa skillnader. Det kan enligt rapporten ändå konstateras att de båda undersökningarnas mätserier visar på samma långsiktiga utveckling av kulturvanorna i Sverige. En slutsats är också att ULF-undersökningarna är en något mera tillförlitlig källa genom större urval och längre tidsserie samt att de erbjuder bättre möjligheter att identifiera nya kulturaktiva grupper.

Samtidigt bör det noteras att ULF-materialet inte kan ge svar på alla frågor. Till materialets begränsningar hör att det endast omfattar den vuxna befolkningen (16–84 år), att mätningarna avser ett begränsat antal kulturaktiviteter i grova verksamhetskategorier, att kravet på deltagande för att räknas som kulturaktiv är lågt (någon gång i kvartalet eller mera sällan), liksom att de bakgrundsvariabler som används för att beskriva befolkningsgrupper och regioner också är indelade i relativt grova kategorier.

Analyserna i rapporten *Den kulturella välfärden*, liksom i denna skrivelse, utgår i stället från ULF-materialets styrka. Samma frågor har ställts vid flera olika tillfällen under två decennier. Svaren är med andra ord jämförbara mellan åren och de kan användas för att beskriva utvecklingen under en längre tidsperiod. Även det stora antalet intervjuer och tekniken med besöksintervjuer gör ULF-undersökningarna till ett statistiskt hållbart material. En betydande fördel i det här sammanhanget är också att undersökningsperioden i stor utsträckning sammanfaller med den period då den moderna kulturpolitiken utvecklats sina mål och medel.

² Kulturbarmetern 2000. Kulturrådet, mars 2001.

Med införandet av 1974 års kulturpolitik (prop. 1974:28) blev kulturen i högre grad än tidigare en gemensam angelägenhet för hela landet. Genom att sätta upp mål för kulturpolitiken visade staten sin viljeinriktning. Målen kom också att snabbt anammas på alla nivåer i samhället och utgöra grunden för ett konkret reformarbete.

Mot denna bakgrund konstaterade regeringen i 1996 års kulturpolitiska proposition (prop. 1996/97:3) att erfarenheterna av 1974 års mål för den statliga kulturpolitiken varit positiva. Målen bedömdes ha haft stor betydelse på såväl nationell som regional och lokal nivå. De hade fungerat som gemensamma referensramar för statens, landstingens och kommunernas insatser och givit kulturpolitiken styrka. För att hävda kulturen och kulturens behov av resurser också i framtiden föreslog regeringen mål för en nationell kulturpolitik även fortsättningsvis. Regeringen föreslog fem mål för kulturpolitiken. Utgångspunkten var att grundtankarna i 1974 års proposition fortfarande stod sig.

Riksdagen godtog i allt väsentligt de av regeringen föreslagna målen för den nationella kulturpolitiken, men beslutade att ytterligare två mål skulle fastställas utöver regeringens förslag (bet. 1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129). Målen för kulturpolitiken är därför enligt 1996 års kulturpolitiska beslut

1. att värna yttrandefriheten och skapa reella förutsättningar för alla att använda den,
2. att verka för att alla får möjlighet till delaktighet i kulturlivet och till kulturupplevelser samt till eget skapande,
3. att främja kulturell mångfald, konstnärlig förnyelse och kvalitet och därigenom motverka kommersialismens negativa verkningar,
4. att ge kulturen förutsättningar att vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft i samhället,
5. att bevara och bruka kulturarvet,
6. att främja bildningssträvanden,
7. att främja internationellt kulturutbyte och möten mellan olika kulturer inom landet.

Genom 1996 års beslut lades inriktningen för den fortsatta kulturpolitiken fast. De nationella målen skall vara vägledande för all kulturverksamhet oberoende av samhällssektor. Även insatser inom andra politikområden bidrar till att uppnå målen för den nationella kulturpolitiken, liksom insatser inom det kulturpolitiska området bidrar till att uppnå mål inom andra politikområden.

2.1 Jämlikhetsmålet

Det andra av kulturpolitikens sju mål har kommit att benämnas jämlikhetsmålet. Målet är som anges ovan ”att verka för att alla får möjlighet till delaktighet i kulturlivet och till kulturupplevelser samt till eget skapande”. Detta inkluderar två av 1974 års kulturpolitiska mål, nämligen att ”kulturpolitiken skall ge människor möjligheter till egen skapande

aktivitet och främja kontakt mellan människor”, samt att ”kulturpolitiken skall i ökad utsträckning utformas med hänsyn till eftersatta gruppers erfarenheter och behov”. Det finns således en konsekvent och tydligt uttalad strävan i kulturpolitiken ända sedan 1970-talet för ökad jämlikhet och delaktighet i kulturlivet. Skr. 2001/02:176

I 1996 års kulturpolitiska proposition utvecklade regeringen skälen för jämlikhetsmålet enligt följande.

”Kulturpolitiken skall verka för alla människors möjlighet och lust att vara en del av kulturlivet, att uppleva kultur och ägna sig åt eget skapande.

De hinder som gör att många människor och grupper fortfarande står främmande för kulturlivet måste brytas ned. Kulturinstitutionernas arbete måste breddas och i större utsträckning utgå från ovana deltagares villkor. Samverkan med folkbildning, föreningsliv, amatörorganisationer, nätverk och eldsjälar måste utvecklas. Erfarenhetsutbytet mellan professionella och amatörer bör stimuleras ytterligare.

Förutsättningen för kulturell jämlikhet skapas hos den unga människan. Kulturpolitiken skall bidra till att den kulturella stimulansen i förskola och skola stärks.

Kulturpolitiken skall främja ett rikt kulturutbud i hela landet och skapa möjligheter för kulturutbyte mellan olika regioner. Alla skall ha möjlighet att uppleva kultur och ägna sig åt eget skapande oberoende av var de bor. Statliga institutioner med nationellt åtagande måste bli tillgängliga för människor i hela landet. Kulturarbetare skall ha arbetsmöjligheter över hela landet. I uppgiften att nå många människor, individer och grupper som idag inte har tillgång till ett brett kulturutbud, har radio och tv i allmänhetens tjänst en viktig roll som kulturbärare. Den nya informationstekniken bör utnyttjas för att göra kulturen tillgänglig oberoende av avstånd i tid och rum.”

Den sociala dimensionen i kulturpolitiken är med andra ord tydlig. Syftet är att utjämna skillnader i kulturaktivitet mellan olika grupper i befolkningen. En resultatredovisning av jämlikhetsmålet måste därför ta sin utgångspunkt i olika befolkningsgruppers kulturvanor.

Ett viktigt inslag i 1974 års kulturpolitiska beslut var att precisera ansvarsfördelningen mellan staten, landstinget och kommunerna. Grundvalen för samhällets kulturpolitiska insatser skulle vara kommunernas stöd. Sådana kulturverksamheter som var för stora för en enskild kommun skulle landstingen svara för. Statens insatser skulle inriktas på att stimulera kulturen i landet och inte att reglera den.

I dag omfattar de statliga insatserna inom politikområdet Kulturpolitik frågor om allmän kulturverksamhet, teater, dans och musik, bibliotek, litteratur och kulturtidskrifter, arkitektur, bild och form samt konsthantverk, ersättningar och bidrag till konstnärer, film, arkiv, kulturmiljö, museer och utställningar, forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet samt trossamfund (prop. 2001/02:1, utg. omr. 17).

De medel som staten använder för att uppnå de kulturpolitiska målen är i huvudsak ekonomiska bidrag som anvisas i statsbudgeten, medan lagstiftning på kulturområdet är mindre vanlig. Lagen (1988:950) om kulturminnen m.m., arkivlagen (1990:782) och bibliotekslagen (1996:1596) är exempel på den lagstiftning som finns på kulturområdet.

I bilaga 1 till denna skrivelse redovisas anslagsutvecklingen för samtliga verksamhetsområden inom den statliga kulturpolitiken under perioden 1981/82–2002. Ett urval av dessa uppgifter med relevans för resultatredovisningen i denna skrivelse presenteras i tabell 3.1.

Tabell 3.1: Kulturpolitikens anslagsutveckling 1982/83–2002, löpande priser, miljoner kronor

Budgetår	1982/83	1986/87	1990/91	1994/95	1999	2002
Totalt	1 717 718	2 166 370	3 051 593	4 175 319	4 858 674	5 484 256
Teater, dans och musik	623 458	806 748	1 098 267	1 363 422	1 399 887	1 587 961
Bibliotek, litteratur och tidskrifter	147 836	143 648	158 220	191 798	227 356	245 617
Bildkonst	25 675	38 519	35 373	62 026	86 203	96 609
Museer och utställningar	227 273	301 398	496 948	776 417	961 949	1 111 796
Film och medier	34 906	46 457	85 917	189 813	208 365	259 412

Anslagsstrukturen har förändrats på flera sätt under perioden, vilket gör att jämförelser mellan enskilda år inte alltid är meningsfulla. En redogörelse av olika verksamhetsområden över en längre period visar klart att de statliga anslagen till kulturen har ökat kraftigt. Den största andelen utgörs av bidrag till kulturinstitutioner inom teater, dans och musik, liksom till museer och utställningar.

Sedan 1970-talet har uppbyggnaden av en *infrastruktur av kulturinstitutioner* på nationell, regional och lokal nivå varit ett centralt inslag i kulturpolitiken. Statens bidrag till regionala teater-, dans- och musikinstitutioner, länsmusikverksamhet, regional biblioteksverksamhet, regionala och andra museer och regionala arkiv samt till vissa utställare

och länskonstnärer syftar alla till att möjliggöra en mångsidig verksamhet av hög kvalitet i landets alla regioner. Varje medborgare skall ges en god tillgång till scenkonst, musik, böcker, utställningar och information. Ett syfte är även att stödja museerna i deras uppgift att samla in, bearbeta och förmedla kunskap om regionens kulturarv, dess konstutveckling samt om samhället och miljön i övrigt.

Nationalscenerna Operan och Dramaten har tillsammans med Riksteatern, Svenska rikskonserter och Dansens Hus initierande, främjande och producerande uppgifter av nationell betydelse. Som mål för Riksteatern och Rikskonserter gäller att utbudet skall ha en bred spridning över landet. Operan och Dramaten skall om möjligt ge fler människor utanför Stockholmsområdet tillfälle att se föreställningarna genom gästspel eller genom spridning i radio och television. I regeringsbesluten om mål, återrapporteringskrav och uppdrag för de statligt finansierade kulturinstitutionerna återspeglas jämlikhetsmålet bl.a. i kraven på att de skall främja en samhällsutveckling som kännetecknas av social jämlikhet, jämställdhet mellan kvinnor och män, respekt och tolerans och där etnisk, kulturell, språklig och religiös mångfald tillvaratas som en positiv kraft, samt att de skall bidra till minskad diskriminering, främlingsfientlighet och rasism.

Public service-företagen har stor betydelse som förmedlare av kulturupplevelser och folkbildning. Företagen har nyligen fått i uppdrag att vidga och fördjupa sitt kulturansvar (prop. 2000/01:94, bet. 2000/01:KrU8, rskr. 2000/01:268). För många människor är radion och televisionen det enda sättet att regelbundet komma i kontakt med ett stort antal konstarter såsom film, teater, bildkonst och musik. Samarbetet med kulturinstitutioner och fria producenter skall öka så att antalet utsändningar av teaterföreställningar och konserter m.m. kan öka. De fortsatta satsningarna på kvalitetsproduktion av program har inneburit att Sveriges Television kunnat öka sina insatser vad gäller dramaproduktioner, dokumentärer och program för barn och unga.

Statens insatser på *litteraturområdet* koncentreras sedan länge på att stimulera en varierad utgivning av kvalitetslitteratur och på att öka tillgången till och intresset för litteratur i hela landet. Det statliga s.k. utgivningsstödet infördes 1975 sedan en statlig utredning pekat på en kraftigt försämrad situation för kvalitetsboken. Ett statligt kreditstöd till bokhandeln infördes 1977 för att säkerställa en fungerande bokdistribution. En form av statligt tidskriftsstöd infördes redan 1966. Därefter har statens insatser för litteraturen och läsandet utvecklats på flera sätt. Under senare år har bl.a. ett nytt stöd till kommuner för inköp av litteratur till folk- och skolbibliotek införts, liksom ett stöd till skolor, bibliotek och ideella organisationer för läsförmedlande verksamhet. Utgivningsstödet har byggts ut till att också omfatta distributionsledet; ett visst antal exemplar av de utgivningsstödda titlarna distribueras till bokhandlar och bibliotek (prop. 1997/98:86, bet. 1997/98:KrU15, rskr. 1997/98:240). Som ett komplement till andra litteraturpolitiska insatser har mervärdesskatten på böcker, tidskrifter m.m. sänkts från 25 till 6 procent från och med 2002. Det uttalade litteraturpolitiska syftet med momssänkningen är att öka läsandet i alla grupper.

De statliga insatserna för *bild och form* är inriktade på att göra den samtida bild- och formkonsten tillgänglig för så många som möjligt, oav-

sett var man bor i landet, samtidigt som förutsättningar ges för hög kvalitet i det konstnärliga arbetet. Omfattande statliga insatser för den offentliga konsten görs främst genom Statens konstråd, liksom genom stöd till de statliga konstmuseerna, Riksutställningar, Nämnden för hemslöjdsfrågor, läns museerna samt vissa andra museer och utställare i hela landet. Staten lämnar även stöd till konstfrämjande organisationer, Akademien för de fria konsterna samt till konsthantverkskooperativ och kollektivverkstäder.

Statens insatser inom *musei- och utställningsområdet* syftar till att bevara och levandegöra kulturarvet och göra det tillgängligt, att utveckla och förmedla kunskap om kulturarvet och därigenom ge perspektiv på samhällsutvecklingen. Insatserna sker främst inom ramen för anslagen till de centrala museerna, till Riksutställningar och till de regionala museerna. Vidare ges bidrag till ett antal andra museer och institutioner inom området. En viktig uppgift är att nå förskola och skola. Regeringen har därför tagit initiativ till en treårig museipedagogisk satsning med början år 2001. Statens historiska museer tilldelades 2001 särskilda medel för att ytterligare pröva förutsättningarna att hålla fri entré.

Insatserna för *filmen* är betydande. Det första svenska filmavtalet slöts 1963 mellan staten och filmbranschen. Intäkterna från avtalet fördelades av Svenska filminstitutet som produktionsstöd och som stöd till filmkulturell verksamhet i form av visningsfrämjande åtgärder, bibliotek, arkiv m.m. I de därpå följande filmavtalen – 1982 års film- och videoavtal, 1993 års finansieringsavtal för Stiftelsen Svenska filminstitutet samt 2000 års filmavtal – har de filmpolitiska insatserna utvecklats inom ramen för huvuduppgiften att främja produktion och distribution av svensk kvalitetsfilm. Insatser som främjar ett brett utbud av film i hela landet samt insatser riktade till barn och ungdomar är särskilt prioriterade (prop. 1998/99:131, bet. 1999/2000:KrU5, rskr. 1999/2000:13). Efter en nedgång i mitten av 1990-talet ser vi idag också mer svensk film än på mycket länge. Samtidigt har filmproduktionen kommit att spridas till olika delar av landet, bl.a. som en följd av satsningen på regionala resurscentrum för film och video och på regionala produktionscentrum.

Bland övriga statliga satsningar på kulturområdet under senare år kan nämnas *Kulturnät Sverige* som bedriver sin verksamhet inom ramen för Statens kulturråd och som är ett exempel på den digitala teknikens möjligheter. Kulturnätet har till uppgift att samla och strukturera länkar till kulturutbudet på Internet. För närvarande finns det över 6 000 länkar till svensk kultur.

Ett system med *länskonstnärer* infördes 1997 i syfte att sprida, stimulera och öka kunskapen om konst och kultur i regionerna. Länskonstnärerna har redan blivit nyckelpersoner i många regioners utvecklingsverksamhet. Under 2000 lämnades statligt bidrag till 29 länskonstnärer.

Särskilda statliga medel har anvisats för att öka tillgängligheten inom kultursektorn för *funktionshindrade*. Ett handlingsprogram har sedan 1999 etablerats vid Statens kulturråd för att främja funktionshindrade personers deltagande i kulturlivet.

Sedan 2000 har Sverige en samlad politik för *nationella minoriteter*. Statens kulturråd fick 1999 regeringens uppdrag att utreda hur de nationella minoriteterna i Sverige skulle få mer utrymme i svenskt kulturliv. Av Kulturrådets redovisning framgick att stora och olika behov fanns

inom minoritetsgrupperna när det gäller språkvård och kulturverksamhet. År 2002 fick Kulturrådet ytterligare 7 miljoner kronor som särskilt bidrag för att främja de nationella minoriteternas språk och kultur.

Under 1999 och 2000 genomfördes en försöksverksamhet med *Forum för världskultur*. Utgångspunkten var att många sällan eller aldrig kommer i kontakt med den kulturella mångfald som senare decenniers invandring tillfört samhället. Målet är att ge hela befolkningen nya möjligheter att framföra eller uppleva en mångfald av kulturella uttryck. Efter försöksverksamheten bör insatserna i fortsättningen ha en stark lokal och regional förankring. Statens kulturråd har därför fått regeringens uppdrag att samordna verksamheten med s.k. regionala konsulenter för mångkultur.

3.1 Insatser inom andra politikområden

Även inom andra politikområden görs betydande insatser för kulturen inom jämlikhetsmålet. Statens bidrag till *folkbildningen* skall bl.a. bredda kulturintresset i samhället, öka delaktigheten i kulturlivet samt främja kulturupplevelser och eget skapande. Folkbildningsverksamheten har även stor betydelse som mötesplatser för kulturarbetare och amatörer. Även de konstnärliga utbildningarna innebär viktig stimulans till det lokala och nationella konstlivet.

Som en del av *storstadspolitiken* har staten tecknat lokala utvecklingsavtal med sju storstadskommuner. I avtalens åtgärdsplaner lyfts det lokala kulturlivet fram som betydelsefullt för att bryta segregationen och skapa jämlika levnadsvillkor. Mångkulturellt centrum har fått regeringens uppdrag att genomföra en studie av kulturens roll i de lokala utvecklingsavtalen. Uppdraget skall redovisas i maj 2002.

I de *regionala tillväxtprogram* som genomförs i landet framhålls ofta kulturens roll för regional attraktivitet och identitet liksom kulturens betydelse för skapande av nya företag och arbetstillfällen. Regeringen har under perioden 1998–2000 avsatt 30 miljoner kronor i ett program för ökad tillgänglighet till det gemensamma kulturutbudet och stärkande av kulturell utveckling och infrastruktur.

Staten lämnar sedan 2001 ett riktat och frivilligt statsbidrag till *skolsektorn* för personalförstärkningar i syfte att nå en ökad måluppfyllelse. Satsningen kommer under en femårsperiod att uppgå till sammanlagt 17 miljarder kronor. Regeringen bedömer att personalförstärkningarna bör komma att bl.a. ge förbättrade förutsättningar för skolbiblioteksverksamhet och läsfrämjande arbete, särskilt i grundskolan.

I detta avsnitt redovisas utvecklingen för vissa centrala kulturaktiviteter. Det gäller teater- och konsertbesök, besök på bibliotek, läsning av böcker, tidskrifter och veckotidningar, besök på konstmuseum eller konstupställning, besök på annat museum, biobesök samt egna kulturaktiviteter. Redovisningen följer samma inbördes ordning som gäller för berörda verksamhetsområden i budgetpropositionen, politikområde Kulturpolitik; teater, dans och musik; litteraturen, läsandet och språket; bild, arkitektur och form; museer och utställningar; och film.

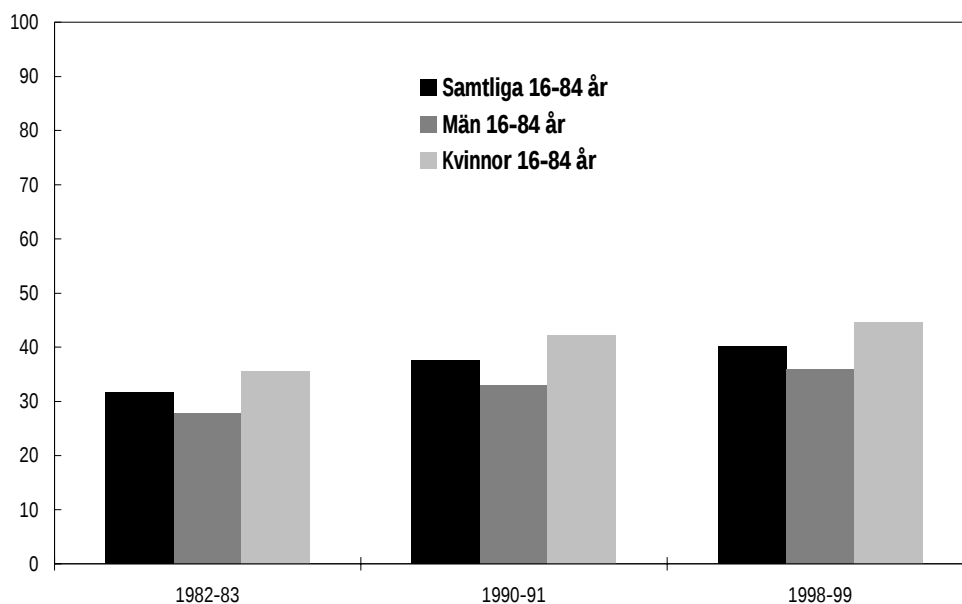
För varje aktivitet redovisas i detta avsnitt diagram med uppgifter från tre mättillfällen under perioden 1982–83–1998–99. Uppgifterna avser hela befolkningen, män resp. kvinnor, samt olika åldersgrupper. I bilaga 2 till skrivelsen redovisas en tabell med uppgifter om kulturvanorna i flera olika befolkningsgrupper vid den senaste mätningen samt trenden för hela mätperioden. Samtliga uppgifter är hämtade från Statens kulturråds rapport *Den kulturella välfärden*.

4.1 Teater och musik

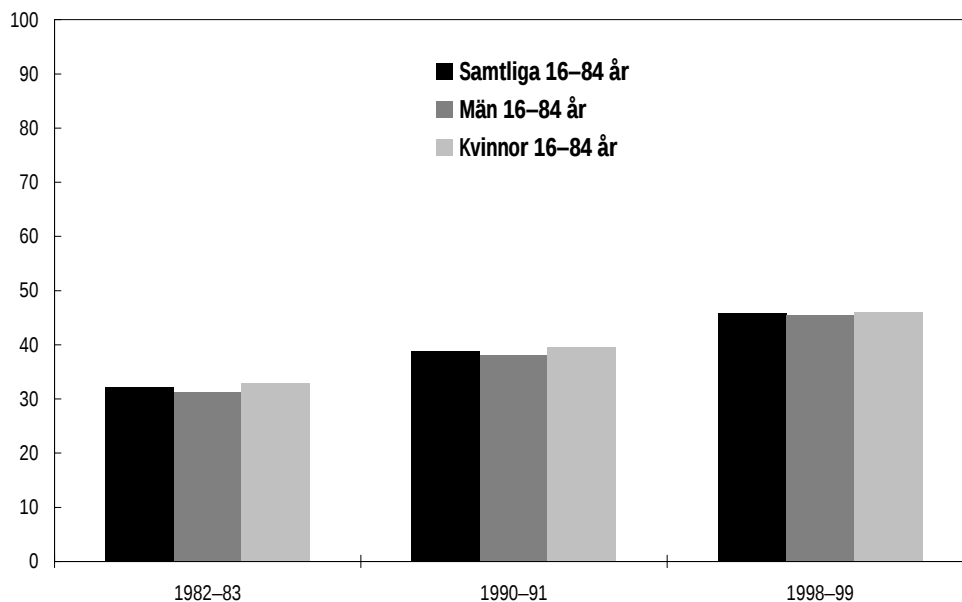
Teater, dans och musik är det största insatsområdet inom den statliga kulturpolitiken. Insatserna uppgår 2002 totalt till drygt 1,5 miljarder kronor. Även om förhållandena skiftar inom enskilda institutioner och mellan olika år har besökstalen vid offentligstödda teaterföreställningar och konserter ökat stadigt sedan början av 1990-talet. Uppgifter saknas däremot om besök på dansföreställningar.

Diagram 4.1 visar att utvecklingen är likartad för både män och kvinnor. Andelen av befolkningen i åldrarna 16–84 år som någon gång under en 12-månadersperiod gjort ett teaterbesök har ökat kontinuerligt och inom i stort sett alla grupper under den undersökta perioden. Vid det senaste mättillfället framgår att kvinnor fortfarande är mera aktiva teaterbesökare än män.

Av statistiken i bilaga 2 framgår att det i första hand är personer i 45–64-årsåldern som går på teater. En relativt hög andel bland de yngsta (16–19 år) har också varit på teater under det senaste året. Av statistiken framgår även att teaterbesöken fortfarande följer tydliga socioekonomiska mönster. Under den uppmätta perioden har dock en viss utjämning skett mellan grupperna. För personer med endast förgymnasial utbildning har teaterbesöken ökat successivt. För personer med eftergymnasial utbildning har det i stället skett en minskning. Fortfarande tycks däremot skillnaden i teaterbesök öka mellan infödda svenskar och personer med utländsk bakgrund. Teaterbesöken har även ökat relativt mycket i Norrland och i glesbygdsområden i södra Sverige. Teaterbesök är dock betydligt vanligare bland människor som bor i större städer.

Diagram 4.1: Teaterbesök under de senaste 12 månaderna. Procent.

Konsertbesök är en kulturaktivitet som har ökat kraftigt sedan början av 1980-talet. Som framgår av diagram 4.2 har ökningen skett såväl bland män som bland kvinnor och i samtliga åldersgrupper. Nära 46 procent uppgav 1998–99 att de besökt en konsert någon gång under senaste året.

Diagram 4.2: Konsertbesök under de senaste 12 månaderna. Procent.

Som framgår av bilaga 2 finns de flitigaste konsertbesökarna i de yngsta åldersgrupperna 16–19 och 20–29. När det gäller olika socioekonomiska grupper har ökningen varit större bland tjänstemän och företagare än bland arbetare. Ökningen har också varit större i regioner utanför Stockholm än i huvudstaden.

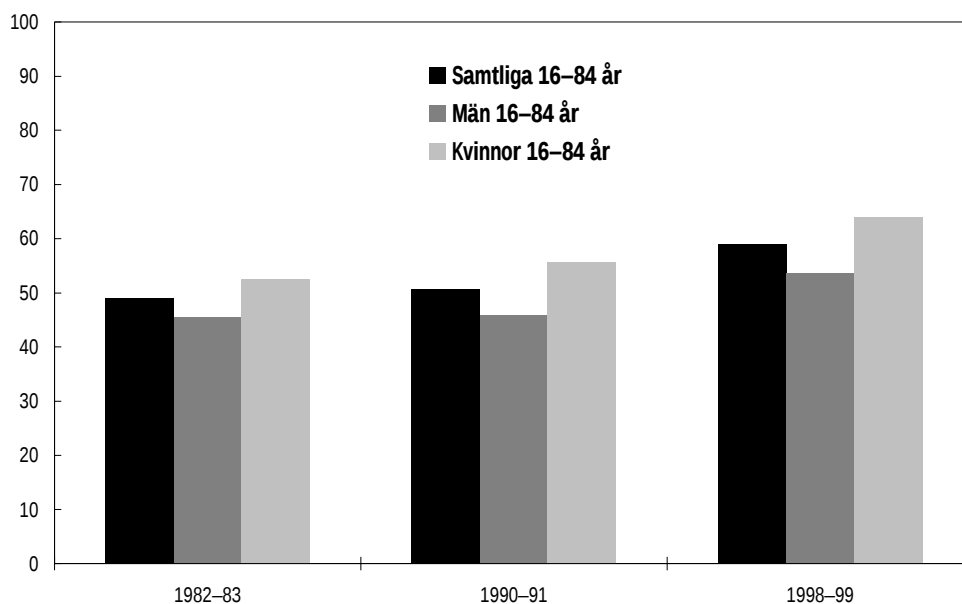
Enligt bibliotekslagen (1996:1596) skall varje kommun ha folkbibliotek och lån av litteratur skall vara avgiftsfria. Enligt statistik från 2000³ finns det 289 huvudbibliotek och 1 171 biblioteksfilialer. Antalet besök vid huvudbiblioteken var 48,5 miljoner. Det innebär en ökning med närmare 1 miljon jämfört med året innan.

Biblioteksbesöken har ökat kraftigt under 1990-talet, både för män och för kvinnor (diagram 4.3). I slutet av decenniet besökte 64 procent av alla kvinnor och 54 procent av männen någon gång under ett år ett bibliotek. Var fjärde man och mer än var tredje kvinna besökte ett bibliotek mer än 5 gånger under ett år.

Den kraftigaste ökningen har skett bland personer som är 65 år och äldre. Ökningen är också större i regioner utanför Stockholm. Personer med utländsk bakgrund besöker biblioteken i större utsträckning än in-födda svenskar.

Biblioteksbesöken har ökat markant bland arbetare medan utvecklingen för tjänstemän stannat av. Fortfarande gäller dock att tjänstemän och högutbildade i högre grad än andra grupper besöker biblioteken.

Diagram 4.3: Besökt bibliotek under de senaste 12 månaderna. Procent.

De allra flitigaste besökarna på bibliotek är ungdomar i åldern 16-19 år (bilaga 2). En rimlig förklaring är att dessa ofta behöver utnyttja biblioteket för sina studier. Det kan också noteras att biblioteken på senare tid byggt upp en alltmer omfattande informationsteknologi som lockar både nya och gamla besökare.

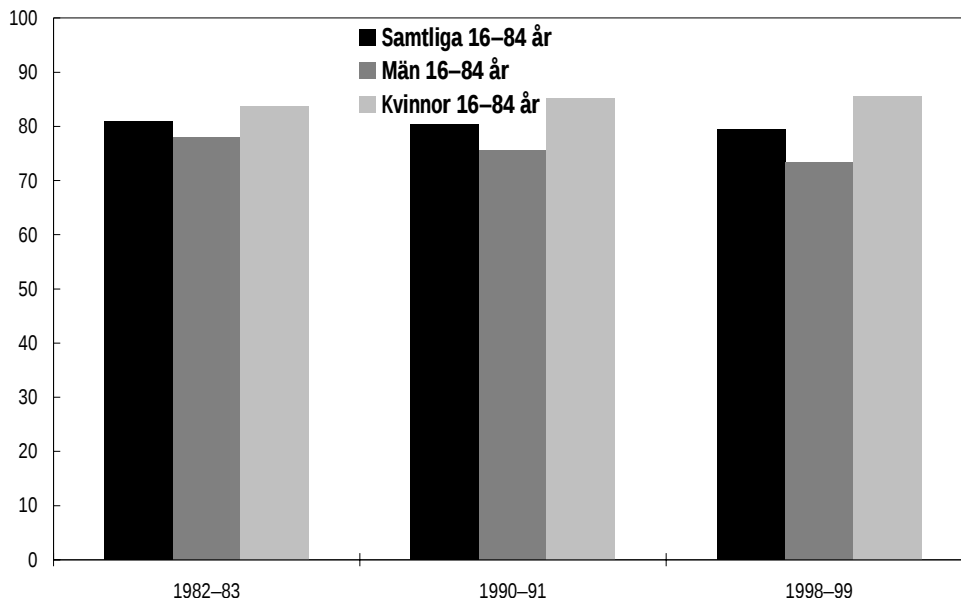
Även bokläsningen har en mycket stor utbredning i befolkningen. Det är också ett av de högst prioriterade målen för statens insatser på kulturområdet. Som framgår av diagram 4.4 har dock andelen som läser böcker minst någon gång under ett år minskat sedan 1980-talet. Tydligast märks denna nedgång bland männen. Det är 73 procent av männen som uppger att de läser någon gång under ett år, vilket är en minskning med

³ Kultur i siffror 2001:4 Folkbiblioteken 2000 Statens kulturråd.

knappt 5 procentenheter sedan den första mätningen 1982–83. När det gäller frågor om läsning varje vecka, är nedgången bland män också kraftig, från 35 till 28 procent.

Skr. 2001/02:176

Diagram 4.4: Bokläsning på fritiden under de senaste 12 månaderna. Procent.

Bland kvinnor och bland yngre personer är det en mycket hög andel som någon gång per år läser en bok. Av kvinnorna uppger 45 procent också att de läser en bok varje vecka. Utvecklingen är dock inte entydigt positiv. Även bland kvinnorna har läsningen minskat i de yngre åldersgrupperna, bland de högutbildade och de högre tjänstemännen, liksom bland personer med utländsk bakgrund. Mest har bokläsningen ökat i de äldsta åldersgrupperna.

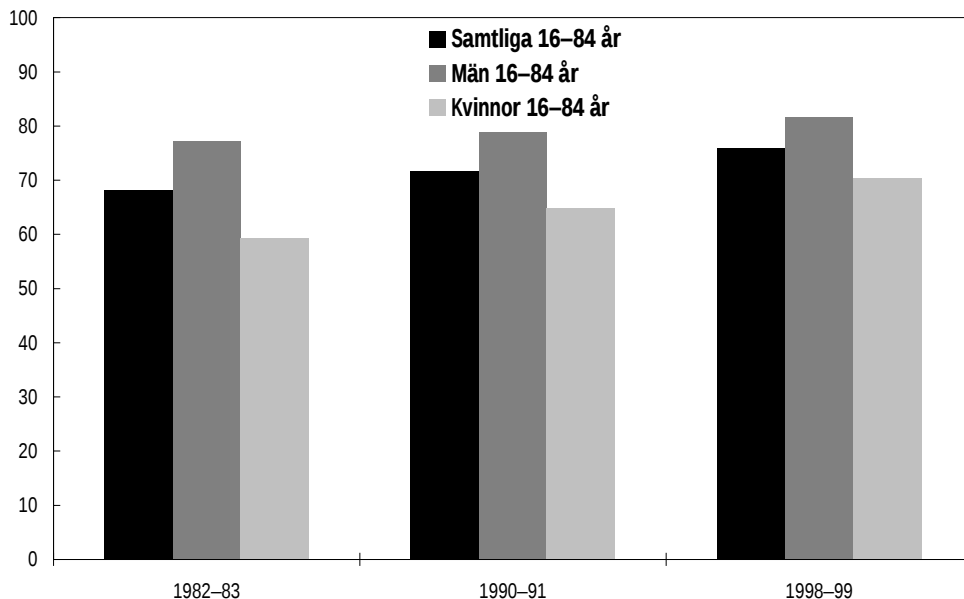
Sedan 1999 innehåller ULF-undersökningarna även en särskild fråga om läsning av skönlitteratur. Resultatet visar att kvinnor läser skönlitteratur i betydligt större utsträckning än män. I de yngsta grupperna är läsning av skönlitteratur varje vecka dubbelt så vanligt bland kvinnor (30 procent) som bland män (15 procent). Ålderspensionärer är flitigaste läsarna av skönlitteratur, både bland män och kvinnor. Personer med förgymnasial utbildning läser skönlitteratur i mindre utsträckning än de med eftergymnasial utbildning.

Män läser däremot tidskrifter i större utsträckning än kvinnor. En förklaring kan vara att många facktidskrifter är kopplade till yrkesområden med manlig dominans. Som framgår av diagram 4.5 nedan har 82 procent av männen läst tidskrifter någon gång under de senaste 12 månaderna. Om man i stället frågar om läsning varje vecka, är det 45 procent av männen som svarar ja. För kvinnorna är motsvarande relation 70 respektive 40 procent.

Noterbart är att mäns tidskriftsläsande visserligen ökat något under mätperioden, men att det ökat mer bland kvinnor (bilaga 2). Tidskriftsläsandet har också ökat relativt mycket bland såväl äldre som bland den yngsta åldersgruppen.

Diagram 4.5: Tidskriftsläsning på fritiden under de senaste 12 månaderna Procent.

Skr. 2001/02:176

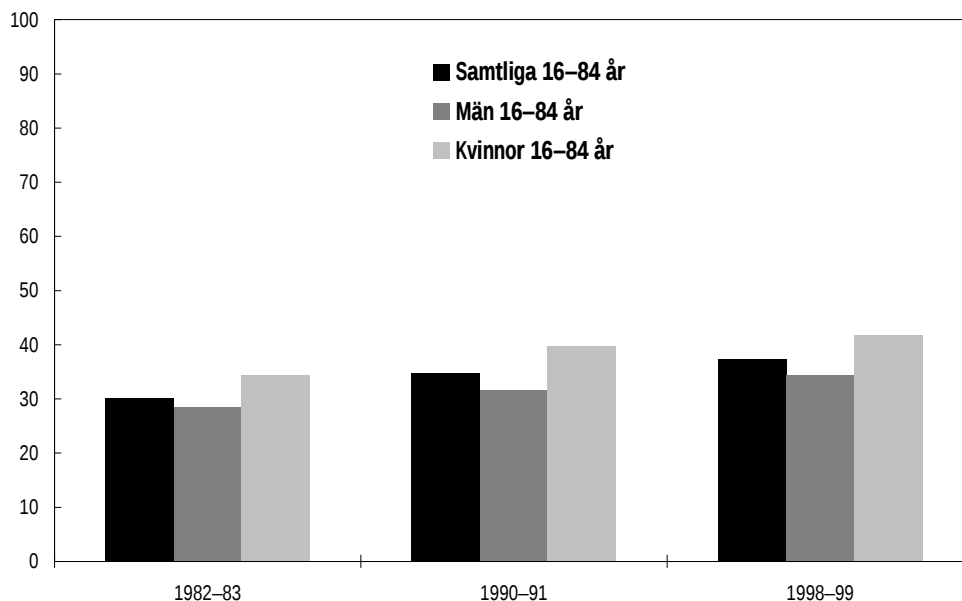
Som jämförelse kan noteras att läsning av veckotidningar är förhållandevis vanligt bland kvinnor. Det är 83 procent av kvinnorna som läser en veckotidning någon gång under ett år, jämfört med 64 procent bland männen. Totalt sett har dock veckotidningsläsandet gått ner under de senaste 20 åren. Det är främst äldre personer och mycket unga som läser veckotidningar.

4.3 Museer och utställningar

Inom museisektorn finns en stor bredd och en mångfald med allt från konstmuseer till historiska museer inklusive arbetslivsmuseer. Under 1980- och 90-talen har besöken på konstutställningar och konstmuseer ökat både bland kvinnor och män (diagram 4.6). Enligt den senaste mätningen besöker 34 procent av männen och 42 procent av kvinnorna någon gång under ett år en konstutställning. Den yngsta åldersgruppen ökade påtagligt sitt konstintresse under 1980-talet. Ökningen under mätperioden är också stor bland äldre, bland grupper av personer med utländsk bakgrund och i de större städerna.

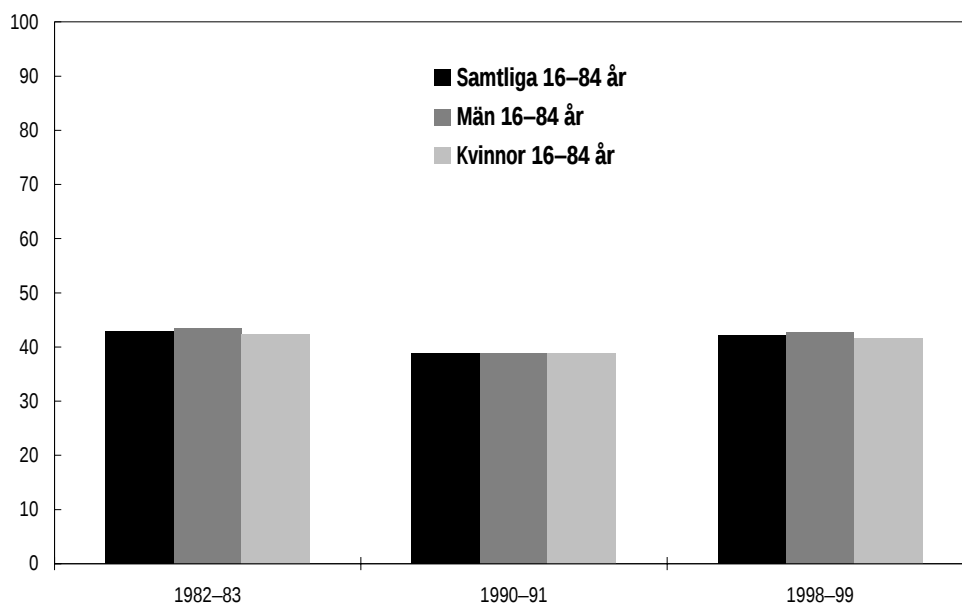
Diagram 4.6: Besök på konstmuseum eller konstutställning under de senaste 12 månaderna. Procent.

Skr. 2001/02:176

Intresset för att besöka andra museer än konstmuseer är fortsatt stort, men har minskat något under mätperioden (diagram 4.7). I den senaste mätningen uppgav 43 procent av männen och 42 procent av kvinnorna att de besökt andra museer än konstmuseer minst någon gång under ett år.

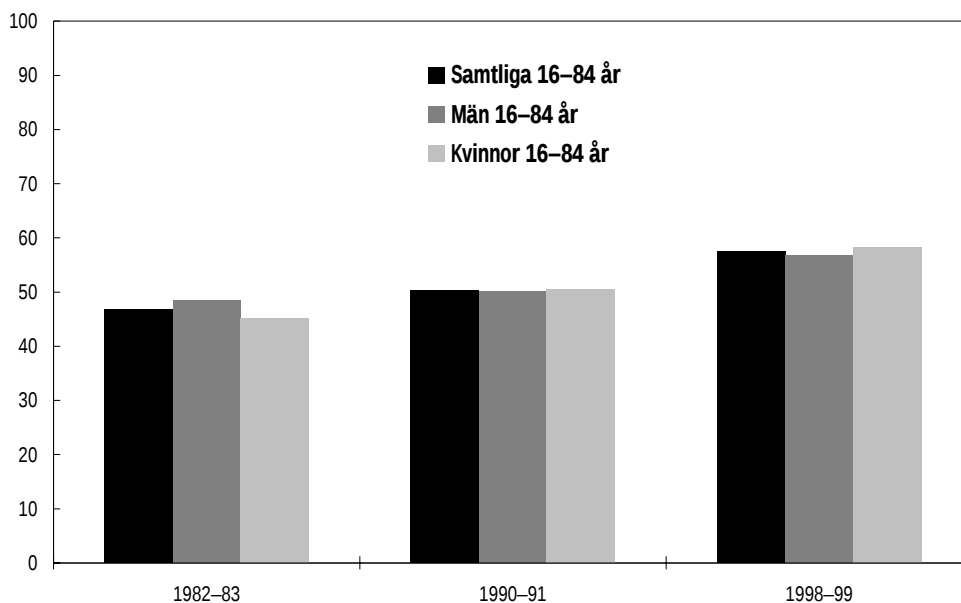
Diagram 4.7: Besök på annat museum än konstmuseum under de senaste 12 månaderna. Procent.

Som framgår av bilaga 2 är den vanligaste museibesökaren i åldrarna 30-44 och 45-64 år. Under 1990-talet har en större andel män, liksom äldre personer, valt att besöka museer. Bland yngre personer har besöken däremot minskat sedan början av 1980-talet. Även bland personer med utländsk bakgrund har det skett en nedgång, i synnerhet bland utomnordiska medborgare. Nedgången är särskilt kraftig för personer med eftergymnasial utbildning.

Biobesöken har ökat i betydande grad under 1980- och 90-talen (diagram 4.8). Vid den senaste mätningen hade 57 procent av männen och 58 procent av kvinnorna varit på bio någon gång under ett år. Ökningen har skett både bland kvinnor och män. Störst har ökningen varit bland personer i åldrarna 45–64 år. Även flertalet regioner utanför Stockholm visar en relativt stor ökning av biobesöken.

Diagram 4.8: Biobesök under de senaste 12 månaderna. Procent.

Även när det gäller biobesöken finns det emellertid kvarvarande skillnader mellan befolkningsgrupper (bilaga 2). Att gå på bio avtar med stigande ålder. Vid det senaste mättillfället hade 39 procent av lågutbildade gjort ett biobesök under den senaste tolv månadersperioden, mot 76 procent av högutbildade. En relativt hög andel biobesök görs bland hushåll med barn.

4.5 Egna kulturaktiviteter

ULF-undersökningarna visar att mönstret för egna kulturaktiviteter i vid bemärkelse har förändrats under 1980- och 90-talen. Utbudet av olika aktiviteter har breddats och förändrats. Människors vanor har förändrats och intressen förskjutits.

Att fotografera eller filma är den vanligaste egna kulturaktiviteten. Det gör nära hälften av befolkningen någon gång under ett år. Under mätperioden har fotograferandet och filmandet minskat. En relativ kraftig minskning har skett bland 16–29-åringarna. Bland ålderspensionärerna har fotograferande i stället ökat relativt mycket, liksom bland invandrargrupperna och bland dem med gymnasieutbildning eller högre.

Det är 41 procent av befolkningen som går ut och dansar på något diskotek eller annan danslokal någon gång. Betydligt färre, 29 procent, ägnar sig åt s.k. mogendans och går ut och dansar på dansrestaurang eller

liknande. Dans på diskotek eller annan danslokal förefaller att ha avtagit en aning under 1980- och 90-talen. De yngre pensionärernas dansande har också minskat. En kraftig nedgång har också skett bland invandrargrupperna.

En fritidsaktivitet som att dansa folkdans eller balett/jazzbalett har minskat kraftigt under mätperioden. Numera uppger bara 4 procent av befolkningen att de deltar i sådana aktiviteter. Minskningen har främst skett bland 20–29-åringarna. Även högutbildade förefaller att ha minskat sitt deltagande i relativt hög grad och numera råder inga skillnader mellan de olika utbildningsgrupperna.

Trettiosex procent ägnar sig åt att skriva på fritiden, t.ex. dagbok, dikter, brev eller artiklar. Att skriva berör många och någon större förändring har inte skett för befolkningen i sin helhet sedan i början av 1980-talet. Däremot syns en viss nedgång för invandrargrupperna och för tjänstemän på mellan- och högre nivå samt för befolkningen i Stockholmsområdet. Bland äldre och bland människor i Norrlands glesbygd har skrivandet ökat.

Numera har 65 procent av befolkningen tillgång till dator. Unga människor använder dator i störst utsträckning. Datorn används i första hand för Internet, spel, ord- och bildbehandling och kalkylering.

Den aktivitet som minskat mest enligt ULF-undersökningarna är deltagandet i studiecirklar. I hela befolkningen har minskningen varit 8 procentenheter. Personer i åldrarna 20–44 år har minskat sin andel med 15 procentenheter. Tydligast är nedgången för högutbildade och personer i tjänstemannayrken. Detta gäller även storstadsområdena.

En annan undersökt aktivitet är att måla, rita eller arbeta med lera. Sjutton procent av befolkningen uppger att de gör det någon gång under året. Nivån har varit i huvudsak oförändrad under mätperioden. En viss minskning märks bland yngre personer (upp till 30 år) och för dem med gymnasieutbildning eller högre samt även för tjänstemannagrupperna. För förtidspensionärer och långvarigt arbetslösa syns däremot en viss ökning.

I befolkningen är det 6 procent som sjunger i någon kör eller annan sånggrupp. Nivån har varit oförändrad under hela 1980- och 90-talen. 15 procent spelar musikinstrument och här har det skett en kraftig nedgång bland de yngsta. I början av 1980-talet spelade var tredje 16–19-åring något musikinstrument. Idag är det var fjärde. Ensamstående med barn, högutbildade och tjänstemän på mellannivå har också minskat sitt musicerande. Fortfarande är dock tjänstemän på mellan- och högre nivå musikutövare i dubbelt så hög utsträckning som bland ej facklärd arbetare.

Trettioen procent ägnar sig åt att sy, sticka, väva eller att syssla med någon annan slags textilslöjd, främst kvinnor. Männen är i klar majoritet när det gäller trä- eller metallslöjd. Av samtliga intervjuade är det 15 procent som ägnar sig åt detta.

Redovisningen av ULF-materialet visar att flera former av eget kulturdeltagande i vid mening har minskat i omfattning under 1980- och 90-talen. Enligt Folkbildningsrådets årsredovisning för 2001 samlade studieförbunden 2,7 miljoner deltagare, varav 1,5 miljoner kvinnor, i 320 000 studiecirklar i en stor mängd olika ämnen. Den nedgång i antalet studietimmar i studiecirklar som även Folkbildningsrådet redovisar är resultatet

av den nya fördelningsmodell som antagits för att möjliggöra långsiktighet och kvalitetsutveckling. Under 2001 ökade i stället antalet studietimmar inom verksamhetsformen Annan gruppverksamhet, vilket dels kan ses som en följd av skärpta kriterier för studiecirklar, dels som ett uttryck för att studieförbunden i större utsträckning använder denna verksamhetsform för rekrytering och introduktion av nya deltagare.

Studieförbundens kulturprogram svarade 2001 för 208 000 arrangemang, med 15,4 miljoner deltagare och 1 miljon medverkande. Det är en minskning av studieförbundens kulturprogram med endast 1 procent jämfört med 2000. Även folkhögskolorna bidrar till att förverkliga kulturpolitikens jämlikhetsmål. Under 2001 arrangerade folkhögskolorna 2 931 kulturprogram med totalt 262 411 deltagare, vilket är en liten ökning jämfört med föregående år.

4.6 Sammanfattning

Redovisningen i detta avsnitt visar kulturvanornas utveckling under två decennier och speglar förändringar och värderingar som ägt rum sedan 1974 års kulturpolitik formulerades. Flera kulturaktiviteter visar på högre deltagande än tidigare. Resultatet pekar i korthet på att svenska folket är mer kulturaktivt än tidigare och att det handlar om en hög nivå på deltagandet.

Bland kulturaktiviteterna ökar de olika besöksaktiviteterna mest. Teater- och konsertbesök har ökat liksom besöken på konstutställningar och bio. Läsningen av böcker ligger på fortsatt hög nivå. Tidskriftsläsandet ökar liksom biblioteksbesöken. Det egna kulturutövandet i vid mening tenderar däremot att minska, även om studieförbunden och folkhögskolorna fortfarande kan visa på ett omfattande deltagande i olika kulturprogram. Verksamheten inom studieförbund och folkhögskolor når alla samhällsgrupper och blir för många en introduktion till fortsatta kulturupplevelser.

Fortfarande består traditionella sociala mönster i kulturaktiviteterna. Kvinnor är mer aktiva än män. Personer i medelåldern deltar mer än yngre och äldre. Infödda svenskar är mer aktiva än personer med utländsk bakgrund. Ju högre utbildning desto större aktivitet. Bosatta i storstäder besöker kulturinstitutioner och läser böcker i större utsträckning än människor på mindre orter och i glesbygd. Kulturaktiviteterna avtar med högre grad av rörelsehinder. Med högre socioekonomisk status följer även större kulturell aktivitet.

Utvecklingen under den uppmätta perioden visar dock att skillnader i kulturaktiviteter som har samband med olika grupptillhörigheter har förändrats och minskat i flera fall.

De regionala skillnaderna avtar t.ex. när det gäller teaterbesök och biobesök. Ökningen av biobesöken är störst utanför Stockholm. Personer med utländsk bakgrund besöker i högre grad bibliotek och konstutställningar. Biblioteksbesöken har ökat mest bland äldre personer och bland de icke facklärdas arbetarna, medan besöken på bibliotek har stagnerat för tjänstemän. Med undantag för bokläsandet, ökar männen generellt sett sitt deltagande i olika kulturaktiviteter. När det gäller att besöka konser-

ter är ökningen t.o.m. större än bland kvinnorna, som annars behåller sitt
försteg framför männen när det gäller flertalet kulturella aktiviteter. Skr. 2001/02:176

Regeringens bedömning: Kulturvanorna i Sverige har i flera avseenden utvecklats i jämlikhetsmålets riktning. De statliga insatserna på kulturområdet har på ett verksamt sätt bidragit till den positiva utvecklingen. För att upprätthålla den höga aktivitetsnivån och för att öka den kulturella jämlikheten ytterligare bör de kulturpolitiska insatserna fortsätta att förbättras med utgångspunkt i de nationella kulturpolitiska målen.

Skälen för regeringens bedömning: De nationella kulturpolitiska målen är i första hand avsedda som riktningsskivare och referensramar för olika kulturpolitiska insatser. Att beskriva och bedöma resultatet av de statliga kulturpolitiska insatserna är svårt, vilket även kulturutskottet påpekat i sitt betänkande 2000/2001:1. Kulturområdet är ett område som till sin karaktär inte så lätt låter sig uttryckas i mätbara termer, utan snarare lämpar sig för mer kvalitativt formulerade beskrivningar. Regering och riksdag har betonat att mål- och resultatstyrningen inom kulturområdet inte handlar om att styra innehållet i den konstnärliga utövningen.

Jämlikhetsmålet är det kulturpolitiska mål som lämpar sig relativt väl för statistiska analyser. Människors deltagande i olika kulturaktiviteter kan mätas och människors sociala grupptillhörighet går att fastställa. Det finns dock flera osäkerhetsfaktorer. Som redan påpekats är det statistiska materialet som ligger till grund för denna skrivelse grovmaskigt.

Enligt rapporten *Den kulturella välfärden* ger ULF-materialet ny kunskap om hur kulturvanorna i Sverige har utvecklats. Resultaten sägs visserligen inte ge några enkla och direkta svar på frågor om måluppfyllelse och framgångar för kulturpolitiken, men några slutsatser går ändå att dra. Utvecklingen har i viktiga avseenden rört sig i jämlikhetsmålets riktning. De flesta kulturaktiviteter uppvisar höga andelar för deltagande. Förändringarna över tid är i huvudsak positiva genom att flera former av kulturaktiviteter har ökat. Skillnader mellan olika sociala grupper kvarstår, men har i flera fall minskat. Regeringen delar bedömningen att utvecklingen av människors kulturvanor under de senaste decennierna har rört sig i jämlikhetsmålets riktning.

När det gäller frågan om den förda statliga kulturpolitikens inverkan och betydelse för den positiva utvecklingen är det nödvändigt att göra vissa antaganden. Det finns sannolikt flera rimliga förklaringar till varför kulturaktiviteterna utvecklats på det sätt de gjort under de senaste två decennierna.

Den allmänna samhällsutvecklingen har t.ex. utan tvekan påverkat kulturaktiviteterna på olika sätt. Andelen äldre och andelen svenskar med utländsk bakgrund har ökat. Utbildningsnivån i befolkningen har höjts. Fritiden har ökat på grund av längre semester, kortare arbetstid och lägre pensionsålder. En kraftig teknikutveckling har skett på relativt kort tid. Massmedieutbudet med nya medier och radio- och TV-kanaler har ökat kraftigt. Kulturutbudet har ökat och dessutom fått en helt annan spridning. Samtidigt har konkurrensen om vår tid och uppmärksamhet blivit hårdare. En slutsats är därför att kulturen lyckats behålla och t.o.m. förstärka sina positioner på ett anmärkningsvärt sätt i en ökande konkurrens.

Till de faktorer som påverkar kulturaktiviteterna hör givetvis även de insatser som kommuner och landsting gör. Därtill talar flera skäl för att statens kulturpolitiska insatser på ett verksamt sätt har bidragit till den positiva utvecklingen.

Den statliga kulturpolitikens insatser har ökat betydligt under den period då det ökade deltagandet i kulturaktiviteter kunnat uppmätas. Inriktningen på de statliga insatserna har i mycket hög grad handlat om att bygga upp en infrastruktur av kulturinstitutioner på nationell, regional och lokal nivå tillsammans med andra insatser för att öka tillgängligheten till kulturella upplevelser. Eftersom den ökade aktiviteten i hög grad just handlar om att fler besöker teatrar, konserter, bibliotek, bio och konstutställningar är det en rimlig slutsats att det finns ett positivt samband med de statliga insatserna på dessa områden. Utan en utbyggd infrastruktur och andra insatser för att öka tillgängligheten hade det inte funnits samma möjligheter att vara kulturellt aktiv på det sätt som resultaten visar. Regeringens bedömning är därför att de statliga insatserna på kulturområdet på ett verksamt sätt har bidragit till den positiva utvecklingen av kulturvanorna i Sverige.

Det finns således goda skäl att beskriva såväl kulturvanornas utveckling som den statliga kulturpolitikens måluppfyllelse i positiva ordalag. Samtidigt finns det viktiga frågor att arbeta vidare med. Dit hör t.ex.

- det minskade läsandet bland yngre kvinnor och bland män i alla åldrar,
- det minskade deltagandet i egna kulturaktiviteter,
- skillnaden i kulturvanor mellan infödda svenskar och personer med utländsk bakgrund,
- de regionala skillnaderna och segregationen i storstadsregionerna.

Bland de åtgärder som nyligen vidtagits och som därför inte kunnat ligga till grund för den senaste ULF-undersökningen av kulturvanorna 1998–99 finns t.ex. regeringens initiativ med *regionala konsulenter för mångkultur*. Målet är att ge hela befolkningen nya möjligheter att framföra eller uppleva en mångfald av kulturella uttryck. Vidare är det numera ett generellt mål för alla myndigheter och institutioner inom Kulturdepartementets ansvarsområde att främja en samhällsutveckling som kännetecknas av bl.a. etnisk, kulturell, språklig och religiös mångfald. Varje myndighet och institution skall rapportera vilka åtgärder som vidtagits för att nå målet.

Ett särskilt intressant utvecklingsarbete bedrivs i *storstadsregionerna* inom ramen för de lokala utvecklingsavtalen. Konkreta och strategiska insatser görs för att bryta segregationen i stadsdelar där en stor andel av befolkningen har utländsk bakgrund. Det är i det sammanhanget viktigt att även det professionella kulturlivet etablerar sig i dessa stadsdelar. Cirkus Cirkörs etablering i Botkyrka kommun är ett exempel på en sådan insats som genomförts inom ramen för det lokala utvecklingsavtalet.

En annan åtgärd som bör nämnas är den särskilda *kommission* som regeringen tillsatt för att under närmare tre år följa och granska prisutvecklingen på böcker, tidskrifter m.m. efter den 1 januari 2002 då mervärdesskatten på dessa varor sänktes till 6 procent. Det är ett mål för kommissionens arbete att läsandet ökar i alla grupper, vilket som tidigare nämnts också är ett uttalat mål med den sänkta mervärdesskatten. Det

ingår i kommissionens uppdrag att redovisa hur målet har uppnåtts. Uppdraget skall slutligt redovisas senast den 20 december 2004.

Regeringen gjorde i budgetpropositionen för 2002 också bedömningen att ytterligare insatser behövs för att stimulera *barns och ungdomars läsning*. För innevarande år har 15 miljoner kronor anvisats för ändamålet inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Vidare har Statens kulturråd och Skolverket i mars 2002 träffat avtal om samarbete kring *kultur i skolan*. Utgångspunkten är de utvecklingsområden som slogs fast av regeringens arbetsgrupp för kultur i skolan i rapporten En strategi för kultur i skolan (Ds 1998:58): skolan som kulturmiljö, kulturarbetet i undervisningen, och elevers delaktighet och eget skapande. Målet för samarbetet är att varje elev skall få tillgång till estetiska arbetsprocesser som en del av lärandet och att varje elev skall få möta och använda kulturformer i sitt vardagliga arbete och få ta del av samhällets kulturutbud.

I budgetpropositionen för 2002 uppmärksammade regeringen även situationen för *folkbildningen*. En redovisning från Folkbildningsrådet visade att kommunerna minskat sina bidrag till folkbildningen betydligt, vilket utgör ett hot mot folkbildningens möjligheter att fungera som en motkraft i samhället. Kommunerna har minskat sina bidrag till studieförbundens verksamhet under hela 1990-talet, från 663 miljoner kronor 1991 till 455 miljoner kronor 2001. Under samma period har kommunernas bidrag också minskat i förhållande till statsbidraget. 1991 motsvarade kommunernas bidrag 55 procent av statens bidrag till studieförbunden. 2001 var motsvarande relation 37 procent. Sex kommuner lämnade inte något bidrag alls till studieförbundens folkbildningsverksamhet under 2001. Det gäller Danderyd, Lidingö, Nacka, Salem, Sigtuna och Täby.

En särskild utredare har tillkallats av regeringen för att göra en statlig utvärdering av folkbildningen. Frågan om kommunernas finansiering ingår som en del i uppdraget. Utvärderingen bör enligt direktiven även bl.a. belysa vilken roll och betydelse folkbildningen har för kulturen, och i vilken utsträckning folkbildningen bidrar till att de kulturpolitiska målen nås. Uppdraget skall redovisas senast den 15 mars 2004. Som ett komplement till utvärderingen har regeringen nyligen beslutat att ställa medel till Folkbildningsrådets förfogande. Genom dessa medel vill regeringen stimulera folkbildningen till att föra en bred idé- och framtidsdebatt med berörda.

För att upprätthålla den redan höga aktivitetsnivån och för att öka den kulturella jämlikheten ytterligare bör de statliga kulturpolitiska insatserna fortsätta att förbättras med utgångspunkt i de nationella kulturpolitiska målen.

Kulturpolitikens anslagsutveckling 1982/83–2002*

	1981/82	1982/83	1983/84	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89	1989/90	1990/91	1991/92
Totalt	1 530 476	1 717 718	1 838 670	1 925 316	2 089 215	2 166 370	2 225 929	2 547 358	2 786 740	3 051 593	3 365 094
Allmän kulturverksamhet	34 715	34 778	35 822	68 643	39 762	48 742	41 935	52 896	112 104	124 363	136 267
Ers och bidrag till konstnärer	65 252	82 586	86 349	90 732	92 908	92 731	110 282	111 518	138 181	145 263	182 904
Teater, dans och musik	552 001	623 458	653 342	643 420	742 900	806 748	835 815	939 404	1 012 972	1 098 267	1 213 369
Bibliotek, litteratur, tidskrifter	136 290	147 836	141 422	147 396	163 117	143 648	150 527	154 996	149 303	158 220	173 367
Bildkonst	24 746	25 675	26 558	36 771	38 018	38 519	38 912	39 865	31 940	35 373	35 920
Arkiv	57 277	63 446	74 821	83 038	93 348	98 443	102 861	114 228	124 360	138 366	149 285
Kulturmiljövård	69 525	68 662	59 875	62 341	66 198	71 862	77 079	104 536	127 188	146 105	172 269
Museer och utställningar	195 156	227 273	240 887	263 291	283 674	301 398	320 774	361 368	405 146	496 948	547 719
Film och medier	26 524	34 906	35 890	37 497	38 697	46 457	48 718	56 897	73 359	85 917	108 655
Dagspress	368 990	409 098	483 704	491 187	529 975	517 185	496 142	606 984	606 369	611 162	623 685
Forskning				1 000	618	637	2 884	4 666	5 818	11 609	21 654
Lokalförsörjning											
Trossamfund											

	1992/93	1993/94	1994/95	1995/96	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Totalt	3 901 726	4 100 677	4 175 319	6 869 996	4 681 206	4 790 252	4 858 674	5 024 452	5 238 841	5 484 256
Allmän kulturverksamhet	247 241	153 607	162 496	269 213	225 671	310 344	297 949	299 762	413 039	368 389
Ers och bidrag till konstnärer	187 314	199 695	199 974	333 991	244 224	249 312	262 138	262 220	275 109	279 530
Teater, dans och musik	1 341 890	1 354 712	1 363 422	2 072 878	1 469 191	1 428 482	1 399 887	1 416 545	1 437 197	1 587 961
Bibliotek, litteratur, tidskrifter	176 877	177 665	191 798	289 857	225 868	219 025	227 356	234 108	240 334	245 617
Bildkonst	65 686	70 401	62 026	100 188	79 924	80 145	86 203	92 677	94 451	96 609
Arkiv	159 375	216 701	227 377	379 900	255 407	259 921	267 265	281 032	291 979	300 385
Kulturmiljövård	281 477	341 666	361 855	546 326	372 003	373 916	391 259	416 435	410 972	494 525
Museer och utställningar	653 005	744 581	776 417	1 426 841	862 982	932 462	961 949	1 007 609	1 055 368	1 111 796
Film och medier	117 573	192 010	189 813	259 578	179 870	178 635	208 365	254 735	257 619	259 412
Dagspress	593 433	610 091	603 335	1 136 124	670 815	664 538	663 480	669 266	671 999	648 119
Forskning	30 855	36 548	36 806	55 100	37 951	37 772	37 123	36 813	37 524	38 619
Lokalförsörjning	47 000	3 000	0							
Trossamfund					57 300	55 700	55 700	53 250	53 250	53 294

* Beloppen är tagna från statsbudgeten enligt budgetpropositionen för respektive budgetår. Budgetåren 1981/82–1994/95 omfattar perioden 1 juli–30 juni.

Budgetåret 1995/96 omfattar perioden 1 juli 1995–31 december 1996.

Kulturaktiviteter i olika befolkningsgrupper

Skr. 2001/02:176
Bilaga 2

Uppgifterna avser kulturaktiviteter någon gång under de senaste 12 månaderna; nuläge 1998–99 i procent; trend 1982–83–1998–99 i procentenheter.

Källa: Den kulturella välfärden, s. 34-35. Rapporten innehåller även uppgifter om vilka förändringar i tabellen som är signifikanta.

	Teater		Konsert		Bibliotek		Bokläsning	
Samtliga 16–84 år	40,3	+9.4	45,8	+14.8	58,9	+10.4	79,5	-1.1
KÖN								
Män	35,9	+8.9	45,5	+15.6	53,7	+8.3	73,3	-4.9
Kvinnor	44,6	+10.1	46,1	+14.0	64,0	+12.6	85,6	+2.6
ÅLDERSGRUPP								
Samtliga 16–19	45,2	+11.5	61,1	+6.2	83,1	+10.1	84,5	-4.0
20–29	36,1	+3.6	57,1	+10.0	69,4	+10.5	81,1	-5.8
30–44	38,3	+3.6	47,3	+19.4	63,8	+6.3	80,4	-3.0
45–64	47,6	+12.3	44,7	+18.0	54,6	+13.1	79,7	+0.5
65–74	40,1	+19.8	35,9	+15.4	47,2	+16.9	79,0	+7.3
75–84	22,7	+13.7	25,4	+10.7	37,6	+15.9	70,0	+3.5
HUSHÅLLSTYP								
Ensamstående utan barn	36,6	+5.2	49,4	+9.0	60,5	+10.5	79,5	-1.8
Ensamstående med barn	37,0	-0.3	44,5	+18.3	67,0	+9.6	81,3	-6.1
Samboende utan barn	45,8	+16.7	43,9	+17.6	51,6	+12.2	79,9	+1.7
Samboende med barn	37,7	+6.0	43,9	+18.0	65,6	+9.9	78,8	-3.2
NATIONALITET								
Infödda svenska	41,6	+10.6	46,8	+15.4	58,2	+10.5	79,6	-0.8
2:a generationens invandrare	41,3	+4.0	48,4	+5.7	66,1	+1.9	82,9	-4.0
Naturaliserade invandrare	28,8	-1.8	35,3	+10.5	62,8	+9.4	78,8	-4.6
Utländska medborgare	29,7	+2.8	40,0	+11.2	66,5	+6.9	78,4	-5.7
Finländska medborgare	27,7	-1.4	40,2	+18.4	62,9	-3.9	78,1	-8.1
Övr. utomnordiska medborgare	28,0	-0.0	39,5	+3.2	68,2	-1.7	78,4	-8.0
UTBILDNINGSNIVÅ								
Förgymnasial	31,6	+11.3	33,7	+12.7	46,8	+11.8	70,7	-0.2
Gymnasial	36,0	+4.0	42,7	+10.0	55,4	+2.7	77,2	-7.8
Eftergymnasial	56,6	-3.0	63,8	+6.8	77,3	-0.5	92,9	-5.2
SOCIOEKONOMISK GRUPP								
Ej facklärd arbetare	24,9	+4.3	31,3	+9.5	47,5	+11.4	70,3	-4.1
Facklärd arbetare	28,2	+8.1	34,3	+11.5	50,0	+9.3	71,2	-2.9
Samtliga arbetare	26,2	+5.8	32,5	+10.3	48,5	+10.9	70,7	-3.6
Lägre tjänstemän	44,7	+6.8	45,6	+10.6	56,3	+3.5	82,8	-6.5
Mellanliggande tjänstemän	52,4	+3.7	55,7	+13.8	67,0	+0.8	87,2	-4.5
Högre tjänstemän	63,2	+2.2	66,4	+13.1	71,9	-2.1	94,6	-2.3
Mellan och högre tjänstemän	56,9	+3.9	60,2	+14.3	69,1	+0.1	90,3	-3.2
Samtliga tjänstemän	53,2	+6.4	55,8	+14.6	65,2	+3.0	88,1	-3.6
Samtliga företagare	44,6	+16.7	44,5	+17.9	43,6	+7.6	75,4	-0.7
Samtliga jordbrukare	24,9	+13.1	27,9	+14.2	28,1	+8.7	59,9	+3.8
Förvärvsarbete	43,9	+8.8	49,8	+16.9	58,6	+8.0	80,0	-2.7
Hemarbete	34,5	+11.9	39,6	+16.2	63,0	+14.3	81,1	+1.1
Ålderspensionärer	32,7	+16.9	31,1	+13.1	43,8	+16.3	75,6	+5.6
Förtidspens./långv. arbetslösa	24,8	+6.4	27,5	+8.9	55,4	+18.2	74,4	+0.5
H-REGION								
H1 Stockholm	52,2	+3.7	49,8	+11.5	60,9	+4.0	85,2	-3.3
H2 Göteborg	44,4	+6.9	47,8	+18.9	64,0	+13.2	84,3	+1.1
H3 Större städer	38,8	+9.5	46,3	+15.6	58,5	+9.4	79,4	-0.6
H4 Södra mellanbygden	32,8	+11.7	40,9	+11.8	55,1	+12.8	71,8	-4.4
H5 Norra tätbygden	32,7	+10.4	48,7	+17.0	59,5	+12.9	77,6	-2.0
H6 Norra glesbygden	28,0	+11.3	35,0	+12.7	51,7	+12.0	74,3	+2.6

	Tidskrifter		Konst- museum		Annat än konst- museum		Bio	
Samtliga 16–84 år	76,0	+7.4	37,4	+7.5	42,2	-1.5	57,5	+11.5
KÖN								
Män	81,7	+4.5	34,1	+7.2	42,8	-1.5	56,7	+8.3
Kvinnor	70,4	+10.2	41,8	+7.8	41,6	-1.6	58,2	+14.5
ÅLDERSGRUPP								
samtliga 16–19	64,3	+14.7	34,4	+12.9	37,6	-14.4	92,9	-2.2
20–29	79,4	+6.7	32,4	+4.9	39,9	-14.3	87,4	+4.9
30–44	82,8	+4.3	35,1	+1.7	48,1	-3.8	70,1	+13.0
45–64	82,7	+7.4	43,9	+8.6	46,0	+4.7	49,5	+22.5
65–74	63,8	+9.4	39,1	+9.8	36,6	+7.6	23,4	+14.3
75–84	46,3	+10.1	28,9	+17.9	23,4	+9.0	10,7	+5.5
HUSHÅLLSTYP								
Ensamstående utan barn	68,9	+9.0	35,1	+6.3	37,7	-6.3	61,9	+4.1
Ensamstående med barn	79,9	+14.8	35,0	+0.9	42,7	-4.6	68,7	+8.9
Samboende utan barn	77,2	+7.4	41,8	+10.8	42,3	+3.2	45,8	+16.8
Samboende med barn	82,8	+5.5	34,5	+4.9	47,5	-0.6	66,2	+16.1
NATIONALITET								
Infödda svenska	77,1	+8.2	37,7	+7.9	43,1	-0.3	58,5	+12.5
2:a gener. invandrare	77,7	+8.6	35,2	-0.4	43,2	-6.6	76,5	+6.7
Naturaliserade invandrare	66,2	-6.3	31,4	-3.3	32,9	-11.5	45,9	+3.1
Utländska medborgare	68,1	+9.9	38,4	+12.5	35,8	-12.8	53,0	+2.8
Finländska medborgare	72,5	+12.8	36,4	+14.5	38,2	-5.4	52,6	-1.3
Övr. utomnord. medborg.	65,7	+3.0	36,0	-1.7	35,0	-26.8	50,1	-3.9
UTBILDNINGSNIVÅ								
Förgymnasial	57,9	+2.6	25,0	+7.0	28,4	-1.4	38,7	+6.7
Gymnasial	77,0	+2.3	31,7	+0.3	38,7	-8.8	58,0	+5.1
Eftergymnasial	93,4	-0.9	60,1	-1.5	62,6	-13.4	76,2	+5.0
SOCIOEKONOMISK GRUPP								
Ej facklärd arbetare	60,8	+1.8	21,0	+2.5	27,5	-4.7	41,3	+6.4
Facklärd arbetare	74,8	+6.5	23,4	+3.4	34,2	-2.9	49,7	+5.3
Samtliga arbetare	66,3	+4.4	21,9	+3.0	30,1	-3.6	44,6	+6.6
Lägre tjänstemän	74,4	-0.6	39,1	+1.2	41,3	-5.0	55,2	+6.0
Mellannivå tjänstemän	88,0	+0.4	51,0	+2.2	54,3	-9.6	65,3	+9.3
Högre tjänstemän	95,7	+0.5	67,3	+3.2	67,4	-5.9	73,2	+11.0
Mellan och högre tjm.	91,2	+0.9	57,8	+3.7	59,8	-7.3	68,6	+10.5
Samtliga tjänstemän	86,2	+2.4	52,2	+4.8	54,2	-4.2	64,6	+10.2
Samtliga företagare	80,7	+11.9	41,6	+8.7	41,6	+1.0	52,3	+15.6
Samtliga jordbrukare	68,4	+12.7	22,3	+6.4	27,5	+4.6	20,0	+6.5
Förvärvsarbete	84,2	+5.5	38,9	+5.5	46,5	-2.7	67,8	+13.1
Hemarbetande	65,0	+17.0	34,8	+12.7	35,0	-0.2	44,9	+19.1
Ålderspensionärer	55,9	+9.4	34,5	+12.6	31,2	+7.8	17,9	+10.1
Fört.pens/långv. arb.lösa	66,9	+14.9	29,5	+14.0	31,7	+4.3	29,2	+5.9
H-REGION								
H1 Stockholm	79,9	+6.6	47,7	+9.8	50,8	-5.5	68,8	+6.5
H2 Göteborg	78,0	+10.5	43,2	+9.6	45,2	-6.0	64,9	+15.1
H3 Större städer	75,8	+6.7	35,2	+5.5	41,0	-1.1	56,3	+13.1
H4 Södra mellanbygden	71,4	+5.2	31,7	+7.5	36,7	+2.0	48,2	+10.2
H5 Norra tätbygden	77,5	+7.4	32,0	+2.9	41,3	-3.8	51,4	+4.6
H6 Norra glesbygden	71,4	+9.3	22,4	+2.1	29,5	+0.2	40,8	+7.7

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 27 maj 2002

Närvarande: statsrådet Ulvskog, ordförande, och statsråden Sahlin, Messing, Rosengren, Lejon, Bodström

Föredragande: Mona Sahlin

Regeringen beslutar skrivelse 2001/02:176 Kultur och delaktighet.